

len produceren. In die bedrijven dalen de inkomens (let wel: niet de lonen), terwijl ze overal elders stijgen. Wat te doen? Een verdediging kan zijn het produceren van de, meer gevraagde, duurdere, meer ingewikkelde etc. soorten voedsel. Ook hier geldt dan vaak weer: een hogere omzet per calorie. Succesvolle innovaties leveren als zodanig trouwens toch al, door hun in het begin exclusieve karakter, hogere omzetten. En dat (liefst) steeds opnieuw! Het resultaat van onze tweede redenatie lijkt, zoals gezegd, precies op dat van de eerste. In het tweede geval echter lijkt het ombuigen van het proces zodra dat als ongewenst wordt ervaren, wel mogelijk. Mogelijk, ook zonder revolutionaire omwenteling.

Ik wil hier niet al te diep op die mogelijkheid ingaan. Maar ged gedacht kan hierbij worden aan consumentenvoorlichting en consumentenorganisatie. Maak de mensen bewust van de onwenselijkheid van bepaalde ontwikkelingen en wellicht zullen ze zich anders gaan gedragen. Consumentisme als "countervailing power". Eenzelfde bewustwordingsproces is ook aan producentenzijde denkbaar, zij het, mijns insziens, nog wat moeizamer. Het is, na dit alles, hoop ik, wel duidelijk, dat een simpel antwoord op de vraag "hoe het allemaal zo gekomen is", door ons niet kan worden gegeven. Naar enkele voorbeelden van expliciet door de consumptie geïnduceerde innovaties en ev. van het omgekeerde wordt door enkele deelnemers van het candidatencollege nijver gezocht. We wachten met spanning op de resultaten. Maar zelfs "zuivere" gevallen lossen het probleem in zijn algemeenheid niet op.

Een kleine selectie-ik zou haast zeggen onbespotengroep consumenten heeft zich afgewend van het verworden consumptiepatroon en eet gezond. Het is ook vaak die groep die nadrukkelijk en veelvuldig wijst op de manipulaties (om het bij dit vriendelijke woord te houden) van de voedingsmiddelenindustrie. Deze groep kent het antwoord.

Indien echter hun ideeën bij het grote publiek ingang vinden, bewijzen ze waarschijnlijk het tegendeel van hun stelling. Dus weer: wie is er nou de baas?

Mijnheer Maggi, Herr Knorr en de Mona-Man doen intussen voort. En wij smullen er van. Where will it all end?

★★★

Geschiedenis en de sociale wetenschappen

"Samen met Dittrich heb ik indertijd een artikel voor 'Mens en Maatschappij' geschreven (1959) dat van meet af aan een bepaald imago heeft doen ontstaan. Men zag mij als dirigistisch en revolutionair. En nu... ik zei al, de geschiedwetenschap mag niet te veel verwetenschappelijken, want dan gaat zij haar hoofdtaak, die van geweten van een cultuur, uit het oog verliezen. Begrippen ontleend aan de sociale wetenschappen moet je als historicus wel gebruiken maar je moet ze aanpassen aan de eigen situatie en goed zeggen wat je er in die aangepaste vorm onder verstaat. Enerzijds moet je uitgaan van een bepaalde probleemstelling, maar anderzijds kun je een probleemstelling niet opstellen zonder enig inzicht in het voorhandene feitemateriaal. Je moet dus vaak eerst eens beginnen met het verzamelen van het voorhandene materiaal, stomweg CBS-je spelen, en dan kun je pas een probleemstelling opstellen om de voorhandene gegevens te ordenen en te selecteren en nieuwe gegevens op te zoeken. Ik heb een groot bezwaar tegen slecht werk met pretenties, en ik verkies een handboek dat vlot geschreven is, maar kop noch staart heeft boven werk zonder inhoud maar met een uit de sociologie afgeleid begrippenapparaat of probleemstelling".

De eenzame achter de schrijftafel

"Ja, uiteindelijk wordt inderdaad het echte historische werk door de eenzame achter de schrijftafel bepaald, hoewel ik altijd hoge prijs heb gesteld op samenwerking. Veel publikaties zijn door mij in samenwerking met anderen gemaakt... Slicher, Faber, Dittrich, Menting, Van Xanten. Ja, stijl vind ik wel belangrijk, maar het is niet meer dan een voertuig, een verkoopmiddel zoals de pui van de winkel voor de zakenman. Maar voor de ene soort geschiedschrijving maakt stijl meer uit dan voor de andere. Schrijven wij zo slecht trouwens?" (wij knikken nee) "Dat dacht ik. Een werk als dat van Roessingh over inlandse tabak bijvoorbeeld is magistraal geschreven. Ik vind het het summum van het werk dat we tot nu toe verricht hebben. Het had een goeie recensie van Blokker. Nee, als je wilt proeven, wat wij hier eigenlijk uitspoken, moet je dat boek lezen".

28

★★★

HET
IS
MAAR
DAT
U
WEET

STANDAARD-BOEKHANDEL

Zwanestraat 41-43 - Tel. 126749

De sleutel
naar uw rijbewijs

F.N.O.P. RIJSCHOOL

H. DE VRIES

METHODISCHE INSTRUCTIE

WIJ GEVEN LES IN

SIMCA 1501 - DAF '55

Telefoon 050 - 772724

Watermanstraat 9

GRONINGEN